

HOME ARREST SANCTION IN THE NEW CRIMINAL CODE

DITA KUČEROVÁ

Masaryk University, Faculty of Law, Czech Republic

Abstract in original language

Příspěvek se zabývá trestem domácího vězení v novém Trestním zákoníku. Představuje tento nový institut a zamýšlí se nad jeho budoucím praktickým využitím coby alternativního trestu, který v sankčním systému trestního práva doposud chyběl. Pozornost je věnována nejen otázce teorie, ale též otázce praxe, resp. zamyšlením se nad kladnými a zápornými stránkami tohoto institutu, výhodami i nevýhodami nové trestní úpravy. Snaží se též zodpovědět otázku, zda nebyl tento trest zaveden s ohledem na současné podmínky poněkud předčasně.

Key words in original language

domácí vězení; nový Trestní zákoník; alternativní tresty; osoba pachatele; ekonomické dopady

Abstract

The article deals with home arrest sanction in the new Criminal Code. It presents the new criminal law institute and ponders about its future practical use as an alternative sanction that has been missing in the system of criminal law sanctions. It is aimed at the theory as well as practical use, respectively ponders about positive as well as negative aspects of this new sanction and advantages and disadvantages of its new legal regulations. The article tries to answer a question whether the sanction was not put into practice untimely.

Key words

Home arrest; the new Criminal Code; alternative sanctions; offender; economic impact

ÚVOD

S velkým očekáváním byl od 1. 1. 2010 zaveden v českém právním řádu „nový“ trestní zákoník¹, kterýžto přinesl některé dlouho očekávané změny. Celkově došlo k výraznému odklonu od dosavadní právní úpravy, kterážto zde platila více než 40 let. Nový trestní zákoník by obecně měl reagovat na společenské změny posledních desetiletí, stejně jako na fakt, že Česká

---

¹ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*

republika je členským státem Evropské unie, tedy jinak řečeno, nový trestní zákoník by měl naplňovat „evropské standardy 21. století“, což si upřímně řečeno autorka netroufá posuzovat. Nejspíše se dané odráží v nové systematicke zákona, kterýžto do popředí staví ochranu života, individuálních práv a majetku, tedy trestné činy proti životu, zdraví, rodině a dětem, stejně jako svobodě a lidské důstojnosti, namísto doposud koncepčně upřednostňované ochraně státu, resp. zájmů společnosti.

Velkou změnou je nové pojetí trestní odpovědnosti, která je nově založena na principu formálního pojetí trestného činu, oproti doposud uplatňovanému tzv. materiálnímu či formálně-materiálnímu pojetí. S tím souvisí i přesnější vymezení skutkových podstat jednotlivých trestných činů, především zohlednění „recidivy“ pachatele již při podřazení jeho jednání pod danou skutkovou podstatu, ale i odstranění pojmu „společenská nebezpečnost“, jehož výklad byl doposud trochu nešťastně ponechán soudům, a zavedení termínu „společenská škodlivost“, kterýžto ale slouží toliko jako hledisko při ukládání trestů. Trestné činy jsou nově rozlišovány na zločiny a přečiny. Přečiny jsou definovány jako nedbalostní trestné činy a ty trestné činy úmyslné, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody s dolní hranicí trestní sazby do tří let. Právě vymezení přečinů otevírá cestu pro zjednodušené formy řízení a alternativní řešení. Nový trestní zákoník přinesl i rozsáhlé změny některých dosavadních skutkových podstat (především podrobnější úpravu některých hospodářských trestných činů) a celou řadu skutkových podstat doposud neexistujících (např. trestný čin pronásledování, či trestný čin „klonování lidských buněk“, stejně jako trestné činy reagující na tzv. softwarovou kriminalitu). Hranice trestní zodpovědnosti byla v nové úpravě snížena z 15 na 14 let (opětovně). Nově se objevují některé velmi podstatné definice, např. princip přípustného rizika v § 31, nebo se otupuje přísnost klauzule „neznalost zákona neomlouvá“ prostřednictvím nových definic omylu skutkového a právního (záležitost, která dělá často problémy i soudcům profesionálům).

Velkou změnou též prošly části týkající se trestání pachatele. Již nadále není definován účel trestu, jak tomu bylo doposud. Nová koncepce na jedné straně zpřísňuje tresty za převážnou většinu závažných trestných činů (např. u výjimečného trestu zvyšuje hranici trestní sazby z 25 let na 30 let), na stranu druhou u méně závažné trestné činnosti otevírá možnosti pro širší využití alternativních trestů. Zcela nově zavádí trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce až na dobu 10 let coby odezvu na zvyšující se agresivitu převážně sportovních fanoušků, a také trest domácího vězení.

Trest domácího vězení je novým alternativním trestem k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Pachatelům, jimž je tento trest uložen, je značně omezen každodenní život, ale bez toho, aby byl pachatel zcela vytržen ze společenského a rodinného života, neboť koncepce tohoto trestu mu nadále umožňuje přispívat společnosti svou prací či studiem. Jednoduše řečeno pachatel s tímto druhem trestu se může podle jeho přímého určení

pohybovat toliko doma či na pracovišti, s tím, že žádné další konání mu již není dovoleno. Tento nový institut má četné výhody i nevýhody. Autorka se jej pokusí stručně charakterizovat a zhodnotit s ohledem na jeho praktické využití při trestání pachatelů.

JÁDRO

2.1. Definice pojmu – trest domácího vězení

Pojem trestu domácího vězení je znám v podstatě v celé Evropské unii. Je chápán jako trest alternativní, tedy trest, v rámci jehož uložení je pachatel omezen ve svém společenském životě, ale je mu zachována možnost nadále udržovat své rodinné a pracovní vztahy. Jeho zavedení bylo především dáno omezenou kapacitou věznic, stejně jako ekonomickou stránkou, jelikož prokazatelně je tento trest lacinější formou než klasické nepodmíněné odnětí svobody. Důležitým faktorem pro jeho zavedení např. ve Skandinávii byla ale i jeho „výchovná“ stránka, neboť dopady klasického nepodmíněného odnětí svobody mohly být vůči některým pachatelům až příliš drastické a ve svém konečném důsledku v podstatě škodlivé, neboť pachatel si z vězení přinesl nevhodné návyky či osobností poruchy. Institut domácího vězení umožňuje, aby pachatel nepřetrhl své rodinné vazby a zároveň neztratil své pracovní či studijní návyky, tedy návyky, kterým se většina odsouzených po propuštění z výkonu trestu musí znovu učit. Navíc umožňuje trestat pachatele aniž by jej vytrhl ze společenského života, resp. umožňuje mu i nadále žít mezi obecnou populací, i když je omezen v rámci osobní svobody – místa a času.

V rámci Evropy je tento trest užíván ve většině západních států, ačkoli v mnohem menším zákonném rozsahu. Také je často ukládán ve Spojených státech, kde je jedním ze základních trestů ukládaných nezletilým osobám, kteréžto se mohou nadále vzdělávat, ale mimo školu jsou omezeni ve své činnosti a jejich pohyb je monitorován. Ve většině zemí, které jej zavedly, se dobře osvědčil. Stejně jako u všech jiných druhů trestu je ale vždy třeba naplnit požadavek jeho přiměřenosti a vhodnosti. Tedy vždy je třeba dobře posoudit vhodnost tohoto alternativního trestu ve vztahu k osobnosti pachatele, jeho osobním a společenským vazbám, a k povaze jeho protizákonné činnosti. Institut domácího vězení může být využíván jak samostatně, tak i v kombinaci s elektronickým dohledem, případně je možné jej využít i jako alternativní institut pro vazbu.

2. 2. Důvodová zpráva – přeplněnost věznic

Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku říká „že k náležitému uplatnění obecných zásad pro ukládání trestů osnova upravuje systém trestů tak, aby bylo umožněno na základě zásad přiměřenosti trestu, individualizace a personalitě ukládaného trestu vyměřit takový trest, který nejlépe dosáhne sledovaných cílů při plném zřeteli k povaze a závažnosti trestného činu, k osobě pachatele i možnostem jeho resocializace.“

V podstatě se jedná o trochu upravenou definici účelu trestu s tím, že je zároveň pamatováno na osobnost pachatele.

Institut domácího vězení byl do trestního zákoníku včleněn především na základě návrhu Ministerstva spravedlnosti, které dlouhodobě bojuje s přeplněností českých věznic. Ministryně spravedlnosti uvedla: "Stále se potýkáme s přeplněností věznic a nedostatkem finančních prostředků v justici. V tomto smyslu se domácí vězení jeví jako vhodný lék na obojí. Ulehčí přeplněnosti věznic a investice vložené do tohoto projektu se resortu vrátí. Zatímco na jednoho odsouzeného ve vězení zaplatí stát ročně přes 300 tisíc korun, za vězně v domácnosti by to neměla být ani pětina."² S tím nelze než souhlasit. V současné době si ve věznicích odpykává trest asi 22.000 lidí, je jich o 3.500 více než začátkem loňska. U 8.500 z nich přichází alternativní trest domácího vězení v úvahu. Celé 3.000 vězňů jsou ve výkonu trestu s trestem, který je dokonce nižší než jeden rok a téměř 1.000 vězňů si odpykává trest do tří měsíců vězení. Věznice jsou naplněny asi na 117 procent, někde i na 130 procent.³ Otázkou zůstává, zda by osoby, které tyto čísla konkrétně představují byly osobami vhodnými pro trest odnětí svobody. Autorka se domnívá, že by tomu tak bylo jen velmi těžko.

2.3. Trest domácího vězení v českém trestním právu

Trest domácího vězení je novým druhem trestu zavedeným do nového trestního zákoníku s účinností od 1. 1. 2010⁴. Jedná se o trest stanovený na základě zákona jako samostatná sankce, kteroužto ukládá toliko soud. Ačkoli se může zdát, že se jedná o úplně nový institut, pravdou je, že existoval jako alternativa vězení prvního stupně až do roku 1950, tzn. do doby účinnosti zákona č. 117 z roku 1852 (zákon o zločinech, přečinech a přestupcích). Do českého právního řádu se institut domácího vězení dostává znovu prostřednictvím § 52 odst. 1 písm. b) nového trestního zákoníku, kde je uveden spolu s dalšími druhy trestů. Samostatně je pak upraven v § 60 a v § 61 je uvedeno stanovení náhradního trestu odnětí svobody pro případ zmaření trestu domácího vězení.

2.3.1. Začlenění trestu domácího vězení

Trest domácího vězení umožňuje postih pachatele, aniž by musel být vytrhován ze své rodiny a pracovních návyků – trochu nadneseně řečeno

---

² Převzato z http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/_s.155/10202?docid=123772 (dne 20. 5. 2010)

³ Převzato z <http://www.mesec.cz/clanky/domaci-vezeni-jako-alternativni-trest> (dne 20. 5. 2010) a <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ministerstvo-nepocita-s-odkladem-zavedeni-domaciho-vezeni/405050> (dne 20. 5. 2010)

⁴ 11. listopadu 2008 byl poslaneckou sněmovnou schválen nový trestní zákoník velkou většinou 120 hlasů. 8. ledna 2009 byl trestní zákoník beze změn schválen senátem 74 hlasy. 27. ledna 2009 zákon podepsal prezident republiky Václav Klaus.

otevívá zcela novou kapitolu trestní politiky České republiky a následuje praxi osvědčenou již v mnoha evropských zemích. Systematicky by její autorka zařadila coby trest poskytující mezistupeň, alternativu, mezi trestem obecně prospěšných prací a trestem nepodmíněného odnětí svobody. Jelikož s účinností od 1. 1. 2010 nebude již možné ukládat trest obecně prospěšných prací například pachatelům opakované, zejména tedy majetkové trestné činnosti, soud u nich bude zvažovat již uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Trest domácího vězení pak bude představovat možnou variantu umožňující pachatele „ponechat na svobodě“ a zároveň jej v jeho osobní svobodě omezit. Navíc mu mohou být uložena další opatření k tomu, aby vedl řádný život, případně nahradil škodu. Jelikož bude moci v rámci výkonu tohoto trestu pracovat, je i náhrada škody po pachateli mnohem lépe vynutitelná.

2.3.2. Podmínky ukládání trestu domácího vězení

Trest domácího vězení lze uložit toliko za přečiny, a to při kumulativním splnění dvou předpokladů: 1) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a 2) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese - § 60 odst. 1 písm. a) a b) nového trestního zákoníku. Jako samostatný pak může být tento trest uložen, jestliže vzhledem k výše uvedeným kritériím uložení jiného trestu není třeba - § 60 odst. 2 nového trestního zákoníku. Dle JUDr. Kalvodové je z daného ustanovení patrné, že institut domácího vězení není výlučně koncipován jako alternativa nepodmíněného trestu odnětí svobody, nicméně lze dovodit, že je právě takto jeho využití zamýšleno⁵. Důvodová zpráva k § 60 říká, že „trest domácího vězení (včetně možnosti elektronického sledování), je veden požadavkem zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb i ekonomickými hledisky vztahujícími se k výkonu takového trestu (značné ušetření prostředků jinak vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody). Tento trest, který bude alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, by měl být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim.“⁶ Z daného ustanovení nepochybně plyne záměr zákonodárce vytvořit alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

---

⁵ Kalvodová, V.: Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody? – Dny práva 2009 – převzato z <http://www.law.muni.cz/edicni/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf> (dne 20. 5. 2010)

⁶ Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku – převzato z <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html> (dne 20. 5. 2010)

V § 61 je pak pamatováno na případ, kdy nebudou podmínky trestu domácího vězení odsouzeným dodrženy. Z odst. 1 vyplývá, že ukládá-li soud trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok. Zmařením trestu domácího vězení se dle odst. 2 rozumí nedodržení jeho podmínek stanovených v § 60 odst. 3 až 5; v takovém případě soud rozhodne o výkonu celého náhradního trestu odnětí svobody a zároveň stanoví i způsob jeho výkonu. Jedná se tedy o tzv. trest s náhradou. Zajímavostí jistě zůstává, že zde není možnost započítat již splněnou část trestu. Je-li účel trestu domácího vězení zmařen, jednoduše nastupuje trest odnětí svobody v délce vymezené soudem. Taková úprava se může zdát přísná, nicméně s ohledem na podmínky trestu dle autorčina názoru naprosto správná. Trest má mít především výchovnou stránku a dostane-li pachatel takovouto šanci, kterou si vlastním přičiněním zmaří, musí nést následky.

2.3.3. Podmínky trestu domácího vězení

Podmínky trestu domácího vězení jsou určeny v odst. 3 § 60 nového trestního zákoníku, kde je řečeno, že „nestanoví-li soud v rozsudku jinak, trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění“. Ono sousloví „nestanoví-li soud jinak“ dává tušit, že soud může nastavit tyto podmínky i odlišně. S ohledem na ústavou zaručená lidská práva autorka pochybuje, že lze tyto pravidla nastavovat obousměrně, tedy jak zmírňovat, tak zpřísnovat, resp. může rozsah povinností s ohledem na princip individualizace trestu zmírňovat, ale nemůže jej zpřísnit. Soud nicméně může dané omezení zmírnit tím, že umožní odsouzenému návštěvu pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění. Aby byl naplněn výchovný i represivní prvek trestu, který umožňuje odsouzenému nadále žít rodinným a společenským životem (s ohledem na daná omezení), soud může „uložit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil“ - § 60 odst. 4. Takovýmto „dodatkovým“ opatřením může být trest modifikován. Stejně tak odst. 5 pamatuje na osoby ve věku blízkém věku mladistvých, tedy osoby často ještě studující, kdy je možno využít výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů, a využít též některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé. V takovém případě soud musí vždy hranice omezení pečlivě vytyčit.

2.3.4. Kontrola – je systém dostatečně připraven?

Celková koncepce nového druhu trestu je vcelku přehledná. Velkou otázkou nicméně zůstává kontrola dodržování podmínek tohoto trestu. Důvodová práva v podstatě počítá s dvěma způsoby. Prvním je elektronický monitorovací systém, umožňující detekci pohybu odsouzeného, kontrolovaný příslušným útvarem Policie České republiky. Druhým způsobem je pak namátková kontrola vykonávaná probačním úředníkem. Návrh jako takový nestanoví kritéria pro výběr, bude tedy na úvaze soudu, jakou formu kontroly zvolí. Dle autorky je však tento dualismus v podstatě krokem vzad. Kontrola výkonu trestu prostřednictvím namátkové kontroly je dle jejího názoru neefektivní a nákladná s ohledem na fakt, že tuto činnost musí vykonávat již tak dost zavalení probační úředníci, navíc se jistě nebude jednat o úplně bezpečnou záležitost. Kontroly by rozhodně nebyly prováděny v potřebné míře. Jako řešení se proto zdá ponechat kontrolu na systému bez onoho lidského prvku, tedy využít toliko navrhovaný elektronický monitoring, tzv. elektronické náramky. Ten se v hojně míře osvědčil v zahraničí, např. v Rakousku či Německu. Pravdou však zůstává, že jeho zavedení bude velmi nákladnou záležitostí.

Zní to vše vcelku jednoduše a jasně. Problém je ale bohužel v tom, že elektronický monitorovací systém, který počítal s tím, že ti, kterým bude tento trest uložen, dostanou elektronické náramky umožňující kontrolovat, zda odsouzený plní podmínky výkonu trestu, tedy sledovat jeho pohyb, není připraven tak, aby náramky mohly být použity tak, jak s tím nový trestní zákoník počítal, tj. od 1. 1. 2010. Ačkoliv o něm důvodová zpráva mluví, ve skutečnosti tato forma kontroly nebyla připravena. Tedy jinak řečeno, zatím existuje jen jakési dočasné řešení, kdy kontrolu provádějí toliko a pouze probační úředníci právě prostřednictvím namátkových kontrol. Nebylo tedy vhodnější s touto úpravou počkat? Proč nejdříve nezkusit jakýsi pokusný „provoz“, než s velkou pompou spustit nedotažený proces? Pravdou zůstává, že uložení tohoto trestu je na soudu a jakýkoli rozumný soudce nebude ukládat trest, jehož dodržování nelze efektivně snímat. Což je velká škoda, právě s ohledem na jinak dle autorčina názoru velmi dobrou koncepci tohoto alternativního trestu. Zatím je případů, kdy soudci trest domácího vězení uložili, méně než 20.⁷

Premiér Jan Fischer ještě v říjnu 2009 připustil, že by možná bylo namíste odložit zavedení trestu domácího vězení až na rok 2011. Pro odklad mluvily prý náklady na přechodný způsob kontroly domácích vězňů do doby, než ji nahradí elektronické náramky. Premiér uvedl doslova: "Ty argumenty (pro

---

⁷ Trest domácího vězení dostalo už sedmnáct Čechů, jeden pravidla porušil. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/trest-domaciho-vezeni-dostalo-uz-sedmnact-cechu-jeden-pravidla-porusil-1nc-/krimi.asp?c=A100513_180345_krimi_js (dne 22. 5. 2010)

odklad) považují za poměrně silné, zejména ty finanční."⁸ Těmito „finančními argumenty“ měl nejspíše na mysli 50 milionů korun vyčleněných na projekt zavádění domácího vězení, který s dočasným způsobem řešení kontroly prostřednictvím namátkových kontrol probačními úředníky počítá, a za něž se mimo jiné má nakoupit 47 aut a najmout 90 kontrolorů.⁹ Odklad se nekonal a tak zůstává otázkou, zda jsou prozatímní kontroly i přes materiální a personální posílení efektivní. Autorka se domnívá, že asi tak jako na Slovensku, kde sice je institut tohoto druhu trestu zaveden, ale v podstatě právě s ohledem na nedostatečně vyřešený způsob kontroly soudy téměř neukládán.¹⁰

Elektronické náramky by měly být zavedeny koncem tohoto roku. Vláda celý projekt rozdělila do tří kroků:

fáze - fáze namátkové kontroly potvrzuje od nabytí účinnosti trestního zákoníku (1. 1. 2010) až do zavedení elektronického kontrolního systému (předpoklad je rok 2011). Probační a mediační služba bude v tomto období zajišťovat podmínky pro uložení trestu domácího vězení, provádět namátkové kontroly a realizovat kontinuální neintegrační činnost s odsouzenými. Pokud bude trest ukládán soudy v úzké součinnosti s Probační a mediační službou, předpokládá se, že by se mohlo podařit zastavit další nárůst odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

fáze – zavedení elektronického monitoringu odsouzených. S přispěním evropských dotací je předpoklad, že dopad na státní rozpočet bude menší, než se předpokládalo. V této fázi také bude plně dokončen legislativní systém trestu domácího vězení v souladu s dosavadní osvědčenou praxí v evropských zemích.

fáze je plánována na období 2011 – 2013 a představuje úplné propojení aplikace trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému s novými legislativními úpravami a činností PMS v podobě komplexní implementace do praxe české justice.¹¹

Momentálně se tedy ocitáme někde těsně za první fází. Dle autorčina názoru by se nejlepším zdálo onu první fázi posunout k lednu příštího roku, kdy by

---

⁸ Zavedení trestu domácího vězení se možná odloží na rok 2011. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/zavedeni-trestu-domaciho-vezeni-se-mozna-odlozi-na-rok-2011-pzo-domaci.asp?c=A091022_185931_domaci_bar (dne 22. 5. 2010)

⁹ Ministerstvo nepočítá s odkladem zavedení domácího vězení. Dostupné z <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ministerstvo-nepocita-s-odkladem-zavedeni-domaciho-vezeni/405050> (dne 20. 5. 2010)

¹⁰ Viz článek Soudci nevyužívají trest domácího vězení, chybí elektronické náramky. Dostupné z <http://www.ct24.cz/domaci/83034-soudci-nevyuzivaji-trest-domaciho-vezeni-chybi-elektronicke-naramky/> (dne 22. 5. 2010)

¹¹ Převzato z <http://www.portal.justice.cz/Justice2/soubor.aspx?id=82730> (dne 22. 5. 2010)

již měl být dle vyjádření vlády celý elektronický systém dořešen, čímž by celá první fáze a s ní spojené náklady nemusely zatížit státní kasu a především pak Probační a mediační službu. Pokud el již máme fázi jedna za sebou, je třeba se velmi dobře připravit na fázi číslo dvě – zavedení elektronického monitoringu.

Od zavedení trestu domácího vězení se v televizním zpravodajství a odborném tisku neustále spekuluje o ceně a způsobu, jakým bude tato (jistě lukrativní) zakázka provedena. K 26. 4. 2010 byl ukončen příjem nabídek do tendru na provozovatele systému s tím, že původní zakázka byla přepracována. Tak jako tak, by měl být v nejbližší době znám subjekt, který bude klíčovým hráčem oné druhé etapy. Autorka má však obavu, že s ohledem na „rychlost“ celé akce, bude etapa druhá posunuta. Paradoxně nejspíš o tu dobu, o kterou měla být posunuta celá etapa první.¹²

2.4. Vhodný pachatel

S ohledem na specifickou trestu domácího vězení se zdá vhodné se zamyslet i nad tím, jakým pachatelům by tento trest měl být udělován. Autorka je „přesvědčena“ o tom, že u nás nejsou soudci, kteří by nějakým způsobem nezohledňovali osobu pachatele při ukládání trestu, nicméně se nemůže zbavit jisté obavy, že se soudcům bude tento trest ukládat přeci jenom obtížněji, než jak si představuje zákonodárce. Osobně by jej autorka nazvala „trestem pro teenagery“, jelikož pravdou zůstává, že tento trest je většinou využívám právě ve vztahu k nezletilým osobám, případně osobám blízkým věku mladistvých. Na soudcích tak bude ležet povinnost zvážit velmi důkladně, zda osoba odsouzeného bude tímto trestem dostatečně potrestána a taktéž, zda bude splněn i onen výchovný prvek trestu. Trest jako takový představuje zásah do soukromí nejen odsouzeného, ale též jeho rodinných příslušníků. Přesto se autorka nedomnívá, že by se zde jednalo o zásah do ústavně zaručených práv, zejména článek 10 odst. 2 a článek 7 Listiny základních práv a svobod. Pravdou totiž je, že i nepodmíněné odsouzení je zásahem do života osob odsouzenému blízkých. Trest domácího vězení tak sice zůstává zásahem do soukromí a rodinného života, ale zároveň představuje alternativu trestu bez přetržení pracovních či studijních vazeb, při zachování vazeb rodinných. Rodina tak kupříkladu nepřijde o část příjmů či rodiče nejsou odloučeny od svých dětí, apod.

Právě s ohledem na specifikum tohoto trestu a jeho prozatímní kontrolu je nutná úzká spolupráce mezi soudy a Probační a mediační službou. Osoba, které bude tento trest uložen, by měla být osobou mající místo, kde se trvale zdržuje, bez násilnických sklonů a závislostí. Stejně tak bude třeba

---

¹² Němcova kancelář upravila podmínky tendru pro vězeňské náramky. Dostupné z http://www.lidovky.cz/nemcova-kancelar-upravila-podminky-tendru-pro-vezenske-naramky-p8g-/ln_domov.asp?c=A100426_212025_ln_domov_ani (dne 22. 5. 2010)

s ohledem na konkrétní osobu dobře specifikovat i další opatření či povinnosti, které by soud měl uložit s ohledem na co největší efektivitu trestu, a zároveň tím minimalizovat případná rizika jeho nedodržení. Není výjimkou, že některým odsouzeným v podstatě stačí k jejich nápravě už jenom samotné projednání věci u trestního soudu. Takovýmto jedincům by měl tento druh trestu v podstatě nejvíce pasovat.

2.5. Výhody trestu domácího vězení a nedostatky jeho zavedení

S ohledem na předchozí výklad je možno stručně shrnout výhody tohoto druhu trestu obecně a zároveň posoudit nevýhody a nedostatky jeho zavedení do trestního zákoníku.

Výhodou bezesporu je zaplnění oné mezery v dosavadních trestech, kdy se postupem času ukázalo, že trest obecně prospěšných prací je soudy jaksi ukládán automaticky a většinou jedincům, u nichž v podstatě na první pohled existuje předpoklad jeho nedodržení. Odstranění možnosti jej opakovaně ukládat umožní soudům využít v podstatě přísnějšího trestu, aniž by však ještě musel sahat k trestu nepodmíněnému. Tedy trest domácího vězení je rozhodně druhem trestu, který zde chyběl. Dalším velkým plusem je ekonomický dopad tohoto trestu na státní pokladnu. Odhlédneme-li od nákladů na jeho zavedení, které jistě budou značné, a srovnáme-li cenu odsouzeného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a odsouzeného k domácímu vězení, druhá alternativa vychází mnohem laciněji, a to dokonce o 2/3. Tento nový institut by měl v dlouhodobém horizontu přinést značné úspory (ročně se předpokládá úspora cca. 750 milionů Kč), a pomáhá alespoň částečně řešit i problém nedostatku financí v justici.¹³ S tím souvisí i další výhoda, kterou je odlehčení přetíženému vězeňskému systému, kdy věznice jsou v některých regionech naplněny až na 130%. Možnost uložit odsouzenému výkon trestu v domácím prostředí uvolní místo ve věznici pro odsouzeného, který se dopustil závažnějšího trestného činu, resp. který se nedopustil toliko přečinu. Tímto se také dá dobře odfiltrovat „nebezpeční“ odsouzení od „jednorázových“ odsouzených, např. odsouzených pro dopravní nehody, kdy se člověk jinak vedoucí řádný život dopustí neúmyslně trestného činu. Samozřejmou výhodou a plusem je u trestu domácího vězení možnost zachovat si rodinné a pracovní vazby. Trest nepodmíněného odsouzení totiž může u některých pachatelů působit v podstatě opačným způsobem, kdy se jedinec vrací z výkonu trestu kupříkladu citově distancovaný či s nevhodně pozměněným žebříčkem hodnot. Tato výhoda by ale s ohledem na celou koncepci měla být výhodou opravdu jen pro pachatele, u kterého je reálný předpoklad, že uložení tohoto trestu bude pro něho trestem dostačujícím.

---

¹³ Převzato z <http://www.portal.justice.cz/Justice2/soubor.aspx?id=82730> (dne 20. 12. 2009)

Nevýhodou tohoto trestu je samozřejmě počáteční investice do vybudování vhodného personálního aparátu s dostatečnou materiální vybaveností a také elektronického systému pro sledování pohybu odsouzených. Tyto částky by však postupem času měly vyvážit výlohy, které stát ušetří na odsouzeném, který nebude v nepodmíněném trestu odnětí svobody. S ohledem na stávající úpravu však autorka považuje za velmi nevhodnou úpravu kontroly dodržování podmínek trestu domácího vězení (viz. kapitola 3.4), která je prozatím nedostatečná a poněkud uspěchaná.

Konkrétní úprava bude i nadále předmětem debat. Je třeba zajistit, aby daný institut nebyl obecně „nadužíván“ či případně zneužíván. Kupříkladu možnost navštěvovat bohoslužby a náboženská setkání dává tušit, že mnozí odsouzení využijí svého práva svobodně si zvolit náboženství a praktikovat jej. Také úprava konkrétních podmínek, tedy omezení pobytu mimo bydliště od 20.00 do 5.00 hodin se zdá diskutabilní. Pokud průměrně člověk spí 7 až 8 hodin, lze předpokládat, že v této době bude doma spát. Pravdou zůstává, že narušení jinak volného času, tedy svátků a dnů pracovního klidu je již zásahem citelnějším. Stejně tak je zde i zásah do rodinného života, resp. života osob odsouzenému blízkých, kteří budou muset vlastní činnost v mnoha případech přizpůsobit režimu odsouzeného. To by však mělo být kompenzováno právě tím, že odsouzený neopustí rodinné prostředí a nadále se bude moci aktivně účastnit rodinného života, byť pouze v bydlišti. Trest tak v důsledku klade velké nároky na disciplinovanost odsouzeného, což je jistě přínosné. Autorce se také zdá vhodnou úprava přeměny trestu domácího vězení na trest nepodmíněný při nedodržení podmínek trestu, a to i přesto, že se nezapočítává již část odpykaného trestu domácího vězení. Právě s ohledem na fakt, že se jedná o alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, kdy tedy odsouzený dostává šanci i nadále setrvat v rodinném prostředí a udržet si práci, je na odsouzeném, zda tuto šanci využije, či zda si raději odpyká trest ve věznici.

ZÁVĚR

S ohledem na rozsah této práce si autorka nedělá nárok na nějaké detailní zmapování daného tématu. Pouze se v rámci této práce snaží stručně definovat nově zavedený trest domácího vězení a zamýšlí se nad některými jeho aspekty.

Nový trestní zákoník by měl být moderní právní normou, která bude odpovídat společenské potřebě, měl by poskytovat větší ochranu společnosti před trestnými činy a jejich pachatelů, přísněji trestat současnou kriminalitu a prostřednictvím definování skutkových postat nových trestných činů postihovat rovněž protiprávní jednání související s vývojem moderní společnosti a nezadržitelným technickým pokrokem. Zda se to povedlo či nikoli, se ale ukáže až časem. Již teď je jistě pár „drobností“, které bude třeba změnit.

Nový trestní zákoník představuje i nové druhy trestů a zavádí tak trest domácího násilí coby alternativní trest k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Ačkoli zaplňuje mezeru ve stávající struktuře trestů, jeho zavedení se s ohledem na účinnost nového trestního zákoníku k 1. 1. 2010 ukazuje nadále jako poněkud předčasné, a to s ohledem na fakt, že není dostatečně zajištěna kontrola dodržování podmínek tohoto nově zavedeného trestu, resp. že není vytvořen elektronický systém kontroly pohybu odsouzených, ale je navrženo toliko prozatímní řešení, které ve své podstatě vlastně žádným pozitivním řešením daného problému není. Přesto se jistě jedná o krok vpřed, neboť trest domácí vězení je trestem, který v budoucnu při správném využití, tj. v případě že jej soudy budou ukládat po pečlivém zvážení všech okolností případu i osobnosti pachatele, může nahradit nepodmíněný trest odnětí svobody, čímž bude odlehčeno již přetíženému vězeňskému systému, stejně jako státní pokladně.

To, zda institut domácí vězení naplní očekávání, která do něj laická i odborná veřejnost vkládá, ukáže až následná praxe a uvedení tohoto institutu „v život“. Zatím se totiž jeho užití ještě nedá nazývat „využíváním“, ale jedná se toliko o pár nahodilých případů. Navíc ještě z žádnému z oně necelé dvacítky pachatelů trest domácího vězení neskončil. Autorka se osobně domnívá, že úspěšnost závisí nejen na soudech samých, ale též na státním zastupitelství, které jej bude moci v některých případech využít, a probační a mediační službě, která s ohledem na stávající úpravu bude pověřena kontrolou jeho dodržování. Jakákoli novelizace však bude mít smysl až po zkušenostech se zavedením trestu domácího vězení do praxe. Jedno však považuje autorka za jasné. Elektronický monitoring je třeba zavést v co nejkratší době, neboť bez něho se celá koncepce trestu domácího vězení zastaví na půl cesty.

Literature:

- Herdová, Eva (JUDr.). Co přináší nový trestní zákoník. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>
- Kalvodová, V.: Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody? – Dny práva 2009 – převzato z <http://www.law.muni.cz/edicni/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>
- Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku – dostupné z www.ustavprava.cz/files/dz_k_tz.doc a <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>

- Domáci vězení jako alternativní trest. Převzato z <http://www.mesec.cz/clanky/domaci-vezeni-jako-alternativni-trest>
- Ministerstvo nepočítá s odkladem zavedení domácího vězení. Převzato z <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ministerstvo-nepocita-s-odkladem-zavedeni-domaciho-vezeni/405050>
- Soudci nevyužívají trest domácího vězení, chybí elektronické náramky. Převzato z <http://www.ct24.cz/domaci/83034-soudci-nevyuzivaji-trest-domaciho-vezeni-chybi-elektronicke-naramky/>
- Rok doma a bez elektřiny, první muž nastoupil do domácího vězení: Převzato z http://www.lidovky.cz/rok-doma-a-bez-elektriny-prvni-muz-nastoupil-do-domaciho-vezeni-psq-/ln_domov.asp?c=A100202_100308_ln_domov_tai
- Němcova kancelář upravila podmínky tendru pro vězeňské náramky. Převzato z http://www.lidovky.cz/nemcova-kancelar-upravila-podminky-tendru-pro-vezenske-naramky-p8g-/ln_domov.asp?c=A100426_212025_ln_domov_ani
- Trest domácího vězení dostalo už sedmnáct Čechů, jeden pravidla porušil. Převzato z http://zpravy.idnes.cz/trest-domaciho-vezeni-dostalo-uz-sedmnact-cechu-jeden-pravidla-porusil-1nc-/krimi.asp?c=A100513_180345_krimi_js
- www.portal.gov.cz
- www.portal.justice.cz
- www.zpravy.idnes.cz

Contact – email

Dital8@seznam.cz